

YENİDEN KABİLELEŞME (TERÖR)

(Kuzey Afrikadaki devletlerde çıkan olaylar ve son firavunların iktidarlarını yitirmeleri ile değişen İslâm devletleri yapısı konusunda ve yurdumuzdaki son döneme ışık tutacak faydalı bir yazı olacağını düşünüyoruz.)

Şehirleşen ve kurumlaşan İslam toplumuna karşı eski **bedevi geleneklerinin**, haricilerin ve zihniyetinin bir tepkisi olarak ortaya çıkmaları, sosyoloji bakımından şaşılacak bir olay değildir. Çünkü bütün sosyal değişme süreçlerinde bir önceki toplum şeklinin gelenekleri ve zihniyeti çeşitli şekillerde tepki halinde yeniden ortaya çıkmaktadır. Nitekim çağımızda sanayileşme ve kentleşme sürecine giren toplumlarda da aynı şeyi görüyoruz.

Kabile yapısı modern çağda **"yeniden kabileleşme"** denilen karmaşık, krizli bir süreçte ortaya çıkmakta, eski kabileler veya kabilemsi yapılar özellikle varoşlarda yeni kümelenmeler, yeni **"asabiye"**ler yaratmaktadır. Çağımızdaki bu **"yeniden kabileleşme"** sürecinin tipik laboratuvarları bazı Afrika toplumlarında görülmektedir.

Sömürgeciliğin, sonra da milli bağımsızlık dönemindeki kentleşmenin başlattığı sosyal değişme sürecine karşı bir yandan **"kabilecilik"** dirilmekte, bir yandan da güçlenen bu kabile eğilimlerini ortadan kaldırıp **"millet"** haline gelmeyi savunan milliyetçilik eğilimi gündeme gelmektedir.

Ekonomik sebeplerle kırsal kesimden koparak kente, varoşlara gelen ve iletişim araçları sayesinde farklılıkları öğrenen eski kabile adamı böyle bir ortamda kökünden kopmuşluk duygusuna karşı eski kabileci değerlerine daha çok sarılmaktadır. Kentlerin etrafında kabilelere göre mahallelerin oluşmasının sebebi budur ve böylece kabile (ve bölge, mezhep, etnisite) etrafında oluşmuş **"gettolar"** meydana gelmekte, bu da entegrasyonu (bütünleşmeyi) zorlaştırarak çatışma eğilimini güçlendirmektedir.

Prof. Baskın Oran'ın Afrika için yazdığı şu satırlar, geleneksel farklılıkların keskinleşip çatışmaya yönelmesi şeklindeki genel sosyolojik süreç olan **"yeniden kabileleşme"** sürecinin bir fotoğrafıdır:

"Afrika milliyetçiliği kentlerde doğmuştur. Fakat kentler aynı zamanda bağımsızlık sonrasında (yeniden) parçalanma tohumlarının yeşermesine neden olmuş sayılabilir. Kente gelen çeşitli kabilelere mensup insanlar başkalarıyla karşılaşınca kendi gruplarının daha iyi farkına varabilmektedirler. Yine aynı biçimde düşünülürse, yatay hareketlilik, yani iç göçler ve haberleşme de kabile çatışmalarını arttıran öğeler olmuştur..."

Prof. Oran bu önemli eserinde 23 yıl önceki kaynaklardan Afrika'daki din, mezhep ve kabile çatışmalarının artmasına örnekler vermektedir ki, bunların önemli bir bölümü hâlâ devam etmektedir.

"Yeniden kabileleşme" eğilimleri Afrika toplumları için büyük problem teşkil etmektedir. Çeşitli siyasi liderlerin temsil ettiği "milliyetçi" politikalar bir kabileye veya birkaç kabilenin ittifakına dayanmak zorunda kalmaktadır. **"Millî entegrasyonun"** yani çeşitli nüfus kesimlerini birbirine bağlayacak ekonomik ve sosyal ilişkilerin gereğince yoğun olmaması ve ortak değerlerin zayıflığı yüzünden iç barış sağlam bir şekilde kurulamamaktadır.

"Bütün milleti" kapsamak isteyen milliyetçilik hareketleri bile böyle bir yapıda ister istemez kabile-tabanlı hale gelmekte, bu durum kabile ihtilaflarını körüklemektedir. Bunun bir sebebi de ortak ve birleştirici olacağı düşünülen savunulan değerlerin kabilelerde farklı anlamlarla algılanması, böylece ayrılıkların derinleşmesidir.

YENİ SÖZLERLE ESKİ KAVGA

Ortak ya da millî değerleri güçlendirmesi beklenen modern eğitimin yaygınlaşması da geleneksel farklılıkların okumuş sözcüler bulmasını, bir **'aykırı'** aydınlar grubunun oluşmasını sağlamaktadır. Eski farklılıklardan kaynaklanan duyguların aydınlar tarafından modern kavramlarla, modern ideolojik terimlerle ifade edilmesi neticesinde politizasyon ve çatışma daha bir derinleşmektedir.

Barry Rubin'in belirttiği gibi:

"Afrika'daki iktidar kavgalarında kabile güçleri kullanılmakta, kabileler kendilerini yurtsever, milliyetçi, ilerici, anti-emperyalist, sosyalist olarak, karşıt kabileleri ise bunlara karşı olmakla suçluyorlar..."

Güney Yemen'de kişisel ve kabilesel çatışmalar Marksist retorikle maskelenmiş, yenik düşen kabileler karşı-devrimci olarak suçlanmıştır!.."

Birleştirici geleneklerin ve değerlerin güçsüz olması, hükümet gibi, hukuk gibi birleştirici kurumların yeterince gelişmemiş bulunması halinde geleneksel bölünmelerin çatışmaya yönelmesi daha kolay olmaktadır. Bunun sivri örneği yine Afrika'dır. Barry Rubin, **"hemen bütün Afrika devletlerinin, ülkeyi birleştirebilecek vatansever bir millî kimlik yokluğu sebebiyle"** son derece zayıf olduklarını belirtiyor. Afrika'da **"yapıştırıcı faktörün sadece kabile ve ordu"** olması, kabilelerden oluşan toplumu çatışmaya, orduyu diktatörlüğe itmektedir. **Eski Tanzanya devlet başkanı Nyerere**, Afrikalı kabilelerin **"hükümet"** kavramını **"kurum olarak"** anlayamadığını, onu **'Kabile Şefi'** gibi tahayyül ettiğini söylemişti. Böylece gelişmiş toplumlarda kurumsal bir faaliyet olan demokrasi, kabile toplumlarında kabile rekabeti olarak anlaşılmış ve çatışma artmıştır.

Bu meseleyi anlatmak için **Clifford Geertz, "primordial" (ilksel)** kavramını kullanır. Yani insanın devraldığı **'ilk'** değerler, **"doğuşta alınan"** değerler... Başta aile olmak üzere, dil, dilin lehçeleri, mezhep, etnisite, sosyal sınıf, kabile, bölge gibi... Bunların önem ve öncelikleri toplumlara göre değişir ama **'ilksel'** değerlerdir. Modernleşme sürecinde ise sivil ve politik değerlere önem verilir, **'ilksel'** değerleri aşan, daha kapsayıcı millî değerler oluşturmak isteyen milliyetçiliklerle modernleşme arasındaki bağlaşma buradan gelir.

Geertz, modernleşme sürecinde ilksel değerlerin zorla kaldırılmak istenmesine veya kentleşme ve kültürleşme sürecinin, yarattığı köksüzlük duygusuna karşı, **'ilksel'** değerlerin **"daha da güçlenerek geri geldiğine"** dikkat çekiyor:

"Sivil politik değerlerin geleneksel olarak zayıf olduğu ve refah beklentilerini karşılayacak teknik birikimlerin yetersiz bulunduğu toplumlar modernleşme sürecine girdiğinde, 'ilksel' bağlılıklar daha da güçlenmekte... ilksel duygularla yurttaşlık (civic) duyguları çatışmaktadır... Kabilecilik, dar-bölgecilik (parochializm), cemaatçilik ve benzeri eğilimler yeni devletin önüne ciddi sorunlar çıkarmaktadır."

Geertz etnik aşırılıkları bu çerçevede değerlendiriyor ki, doğrudur.

Etnik aşırılık da bir kabileciliktir.

TÜRKİYE'DE "YENİDEN KABİLELEŞME"

Türkiye için, hatta Türkiye'nin hiçbir yöresi için kabile toplumundan bahsedilemez. Uzun Osmanlı asırları Anadolu'daki kabilesel (göçebe) yapıları ortadan kaldırmıştır. Türkiye Cumhuriyeti de hayli modernleşmiş bir toplumdur. Anadolu'daki bin yıllık tarihimiz bizde güçlü bir siyasi otorite kültürü ve kural fikri oluşturmuştur. **Onun için Türkiye Arap toplumları gibi değildir. Ama Türkiye'de modernleşme sürecinde sertleşen başka geleneksel farklılıklar vardır: Etnik ve din-mezhep farklılıkları gibi...**

Saygın sosyal bilimcilerimizden Prof. Şerif Mardin'in şu satırları son derecede önemlidir:

"Bir zamanlar çağdaş topluluklarda dinsel, bölgesel ve etnik ayrılıkların ortadan kalkacağı ve yerine 'fonksiyonel' adını verdiğimiz bölünmelerin geçeceği sanılırdı. Zamanla bunun böyle olmadığı, her iki bölünme türünün de çağdaş toplumlarda bulunabileceği görüldü."

Gelişmiş ülkelerde bu bölünmelerden biri ötekini frenleyebilir; etnik bir farklılık ekonomik **"fonksiyonların"** iç içe geçmesiyle yumuşatılabilir. Ama az gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlarda?...

Şerif Mardin devam ediyor:

"Gelişmemiş ülkelerde bu iki tip bölünmenin yan yana oluşunun özel bir şekliyle karşılaşıyoruz. Bir yandan gelişmemiş ülke işçi-patron ya da işçi-aydın gibi çağdaş dünyada görülen 'fonksiyonel' bölünmeleri oluştururken, diğer taraftan da eski bölünmeler de zaman zaman yeni bir keskinlik kazanabiliyor. Örneğin yeni politik faaliyetler siyasi parti gibi bir kurumu ortaya çıkarmışsa bu

siyasal kurum bazen eski bölünmelere dayanmaya başlıyor. Bir siyasal parti kendi 'müşterilerini, örneğin, bir kabilenin tümünden alabiliyor. Bunun sonucunda da yeniden kabileleşme oluyor."

Prof. Mardin, 1976'da kaleme aldığı eserinde, bu açıdan, Türkiye'ye bakıyor:

"Türkiye'de doğuda bunun bir türünü de görüyoruz. Böylece geleneksel bir grubun 'benliği' ortadan kalkacağına çağdaş parti politikaları yoluyla yeniden canlandırılıyor..."

Bugün karşı karşıya olduğumuz etnik sorunu 1976'da bu şekilde önceden gören Prof. Mardin, **Erbakan** liderliğindeki MSP'nin Türkiye'de **"dinsel iletişim ağını"** nasıl canlandırdığını da anlatıyor. Aynı sosyolojik ve politik etkenlerle, **"Alevi benliğinin bu yeni ortam içinde canlandığını"** da belirtiyordu.

Demek ki, geleneksel tarım toplumundan modern sanayi ve kent toplumuna **"geçiş"** aşamasında, geleneksel farklılıklar daha bir su yüzeyine çıkmakta, hatta bazen keskinleşmekte ve başka şartlar da varsa çatışmaya yönelmektedir!

Bedevilikten hadariliğe (şehir hayatı) geçerken olduğu gibi!

Kabile, etnisite, din, mezhep, bölge gibi geleneksel farklılıkların modernleşme sürecinde bu şekilde daha bir dışa vurmasının, hatta keskinleşmesinin bir sebebi kentleşmenin yarattığı köksüzlük duygusu ve dayanışma ihtiyacıyla bu geleneksel değerlere daha bir sıkı, daha bir **"asabiyyet"**le bağlanmasıdır. Buna göre varoşların oluşması daha bir içe kapanma ve keskinleşme yaratabilmektedir.

Keskinleşmenin bir sebebi de, eğitim sayesinde, bu grupların kendilerine sözcülük edecek **"bizden"** radikal aydınlar çıkarabilmeleridir. Aydınlar, bu birikimleri daha bir politize edebilmektedir. Aydınlar, geleneksel farklılıkları **"modern"** kavramlarla ifade ederek **'meşrulaştırmakta'**, ideolojik olarak teçhiz etmektedir. Böylece çatışma daha hırslı, daha politik ve daha aktif hale gelebilmektedir.

Bedevi kabileler kentleşme sürecinde artan çatışmacı eğilimlerini yeni bir ideoloji olarak kendi İslâm anlayışlarıyla daha da keskinleştirmemişler miydi?!

12 Eylül öncesindeki çok sert sağ-sol gerginliğinin ve bunun belirli kesimlerde yaygın bir teröre dönüşmesinin temel sebeplerinden biri, Alevi-Sünni farkının ve etnik farkların modern sağ-sol ideolojiler halinde keskinleşmesiydi!

MODERNLEŞME SÜRECİNDE KABİLELEŞMEK!

Köylerden kentlere hızlı ve çok defa karmaşık göçler, hayatın ticarileşmesi, eğitim ve iletişimin yaygınlaşması gibi modernleşme süreçleri, Huntington'un belirttiği gibi, çeşitli eğilimlere yol açmaktadır. Bir taraftan kökünden ve geleneklerden kopma, kuralsızlık ve anomi (anarşi-terör)... Öbür taraftan bir tür köke sarılma duygusuyla, geleneksel toplumda açıkça veya örtülü varolan kimliklerin modernleşme sürecinde dışa vurumu, güçlenmesi ve sertleşmesi.... Huntington bu **"yeniden kimlikleşme"**yi şöyle anlatır:

"Modernleşme sadece sınıf konusunda değil, kabile, bölge, klan, din, kast, meslek ve cemaatleşme konusunda da bilinçlenme yaratır. Modernleşme; eski ve yeni, geleneksel ve modern, bütün grupların kendi benliğinin ve gruplarının bilincine varması, çıkarlarını fark etmesi ve bunu diğerlerine karşı savunması anlamına gelir..."

Bu durum değerler çekişmesini, dolayısıyla ideolojik ve politik uzlaşmazlıkları arttırır ve şiddeti besleyen bir toplumsal ve psikolojik ortam yaratır. Artan ekonomik eşitsizlikler de şiddeti besler. Çatışma sebeplerinin yoğunlaşması, ekonomik, etnik, bölgesel, dinî, ideolojik ve politik ihtilafların üst üste binmesi çatışmayı daha da sertleştirir.

Prof. Baskın Oran da Afrika hakkındaki eserinde şunları yazıyor:

"Etnik bölünmelerle sınıfsal bölünmelerin birbirinin üzerine binmesi... genç ülkeleri onulmaz biçimde parçalamaya götürecektir, hem de zaten türlü sıkıntılar içinde yaşayan Afrikalı kitlelerin kana bulanmasına yol açacaktı... (Bu) ilk kıvılcımı Nijerya-Biafra vermiş bulunmaktadır..."

Nijerya-Biafra savaşının vahşeti hem kabile, hem ekonomik eşitsizlik hem dinî farklılıkların **"üst üste binmesinden"** kaynaklanan bir öfkeyle patlak vermişti.

Saygın siyaset bilimci Martin S. Lipset'in örnekleri Batı toplumlarındandır. İktisadi ve kültürel bakımdan geri durumdaki **"aşağı statülü sınıfların"** hem dinî bakımdan fundamentalizme, hem siyasi bakımdan faşizm ve komünizm gibi radikal ve çatışmacı akımlara eğilim gösterdiğini anlatan Lipset'in

örneklerinden biri, 1950'lerin başlarındaki İsveç'tendir:

"İsveç'in en yoksul, toplumsal bakımdan en yalnız ve en köksüz gruplarından bir kısmını içlerinde taşıyan bölgelerin her ikisinde de radikalliğe karşı genel bir ön-yatkınlık bulunmakta... ancak bunun ifadesi bir bölgede dincilik, ötekinde ise komünistlik şeklini alarak ortaya çıkmaktadır..."

Böyle iktisaden ve kültürce az gelişmiş, büyük toplumdan soyutlanarak gettolara, özel mahalle ve semtlere kapanmış, uyum sağlayamamış kesimlerin zihnî özelliği de çok ilginçtir. Yine Lipset'ten dinleyelim:

"Zengin bir iç dünyaları yoktur, gerçekten imgelemeye (muhayyileye) dayanan etkinlikleri zayıf ve sınırlıdır... Yeni bir durumla karşılaşınca hemen tepki gösterirler ve durumu meydana getiren öğeler arasında zihnî bir ayırım yapmaksızın kaba bir bütün olarak görülen o durumdan aldıkları ilk izlenimleri değiştirmezler..."

Bütün bu özellikler onlarda **"siyaseti ve kişisel ilişkileri siyah-beyaz terimleriyle görmek, hemen harekete geçmek, konuşma ve tartışmaya karşı sabırsızlık göstermek"**, komplo teorilerine düşkünlük, her yerde düşman görmek, hemen grup liderine körü körüne bağlanmak gibi eğilimler yaratır. Bu sosyal soyutlanmışlık, bu durgun, kavrayışsız zihniyet ve gergin psikoloji onları kolayca **"akıl dışı itiraz ideolojilerine"** sürükler...

Haricilerin de kafa yapısı ve refleksleri böyle değil miydi?

Halbuki alıntılar yaptığımız sosyal bilimciler başka zamanlardan ve başka topluluklardan örnekler veriyorlar, Afrika'dan Avrupa'ya....

Prof. Dan Tschirgi de **"Mısırlı İslamcılarla Meksikalı Zapatistlerin isyanı"**ndaki ortak sosyal ve kültürel yönleri anlatıyor.

MISIR NERE, MEKSİKA NERE?

Biri Müslüman, öteki Katolik...

Mısır nere, Meksika nere?

Fakat Tschirgi, bu iki ayrı dinî radikalizm hareketini, sosyal ve politik bakımdan **"aynı gerçeğin yansımaları, yeryüzü marjinallerinin isyanı"** olarak ele alıyor. **"Farklılıklarına rağmen ikisi de aynı tip bir dinamizmin belirtisi ve ikisi de şiddete başvuran iç çatışma"** olduğunu vurguluyor.

Mısır'daki İslami Cemaat adlı örgütü, en çok Mısır'ın yukarı (güney) kesiminde taban bulmuş. Mısır'ın en yoksul, en kapalı, en soyutlanmış bölgesi... Taban bulabildiği bir yer de Kahire'nin ve diğer şehirlerin varoşları...

Zapatistler ise, aynı şekilde Meksika'nın en yoksul ve kapalı Merkezî Chiapas bölgesinde taban tutmuşlar... Özellikle marjinal kesimler, mesela büyük topluma entegre olamayan Chiapas Maya'ları ve yerliler Zapatistleri destekliyorlarmış...

Prof. Tschirgi'nin gözlemlerini belli başlıklar altında özetleyebilirim:

Bütünleşmemiş, marjinal kesimler:

Her iki halde de başkaldırının yuvası toplumla iktisaden ve kültürce bütünleşemeyen marjinal bölgeler ve kesimlerdir. Yukarı Mısır ülkenin gelişmiş bölgelerine uzak, coğrafi bakımdan ulaşımı zordur. Bu sebeple hayat tarzı ülke genelinden farklılaşmıştır. Bu insanlar hor görülür, alay edilir... Meksika'da da aynı sosyal geri kalmışlık ve soyutlanmış içinde yaşayan Chiapaslılar dar kafalı, yavaş, tuhaf insanlar olarak görülür. Bu dışlayıcı tavırlar onları daha da yabancılaştırmakta, kendilerini toplumun üyeleri olarak görmelerini engellemektedir.

En alttakiler:

Meksika toplumunda tepede kendilerini Avrupa kültürel mirasının temsilcileri sayan Ladinolar, ondan sonra Melezler ve en altta, Zapatist hareketin dayandığı yerliler geliyor. Güney Mısır'da toplumsal hiyerarşinin başında eşraf, ondan sonra kabile üstünlüğü olan Araplar, en altta da Fellahin

denilen köylüler var.

Devletle ilişkiler:

Her iki devlet de bu bölgelerdeki ilişkilerini öncelikle '**üsttekiler**'e dayandırıyor. Böylece devlet bir taraftan "**kayırmacılık**" yaparken, öbür taraftan '**alttakiler**'i dışlamış, yabancılaşmaya itmiş oluyor.

Hayal kırıklığı:

Vadedilen reformlar bir şey getirmemiş, '**neo liberal**' politikalar gelir dağılımını daha bozmuş, böylece bu kesimlerde yabancılaşma, ezilmişlik duygusu aşın boyutlara çıkmıştır.

Bütün bu sebepler, Prof. Baskın Oran'ın deyişiyle "**birbirinin üstüne binmiştir.**"

Dr. Tschirgi, "**bu koşullarda dinin harekete geçirici gücü karşısında şaşkırmamak gerekir**" diyor.

"**Popüler dinin karakterize ettiği bir alt kültürde, haklı bir davanın bir gün zafere ulaşacağına inanan düşünce akımlarının doğmasının kolay olduğunu**" belirterek şunları yazıyor:

"**Birinde Hristiyanlık, diğerinde İslam iki bölgenin kültürünün kalbini oluşturuyor... Geleneksel olarak iki bölgenin dinî kurumları statükodan yana mücadele ettiler. Ancak, din aynı zamanda isyanlarda bir maya işlevi gördü, muhafazakâr eğilimler liderler tarafından dinî renkli devrimci hareketlere dönüştürülebildi...**"

Ve kan gövdeyi götürdü!..

Müslümanların içinde Haricileri doğuran şartlara çok benziyor, değil mi? Dar kafalılık, aşın tepkisellik, şiddet, en altta olmanın yarattığı uyumsuzluk gibi özellikler adeta aynı...

MISIR'DA "YENİ-HARİCİLER"

Prof. Tschirgi İslamî Cemaat örgütünün silah bıraktığını hatırlatıyor. Fakat terörü doğuran sosyal ve kültürel ortam başka bir fundamentalist örgütü büyüttü: **Tekfir ve Hicret adlı terörist örgüt...**

Mısırlı 'Müslüman' Prof. Ahmet M. A. Celi bu hareket hakkında bir kitap yazmıştır. Adı çok ilginç:

"**Çağdaş Haricilik Düşüncesi: Tekfir ve Hicret Cemaati Örneği!**"

Prof. Celi'ye göre;

Tekfir ve Hicret, toplumu hâkimler ve mahkûmlar olarak ikiye ayırmakta, bunu değiştirmek için mücadele ettiğini söylemekte ve en çok bu yüzden gençler üzerinde etkili olmaktadır.

Haricilere benzeyen pek çok yönleri vardır. İradecilerin kâfir olduklarını çünkü "**Allah'ın hükmüyle hükmetmediklerini söylemektedirler. Yalnız kendilerinin Müslüman olduğunu, onlara katılmayanların kâfir olduğunu düşünmektedirler.**"

Bunlarda da topluluk narsisizmi görülmektedir:

"**Hariciler kendilerinin el Camaat'ül Müslime (Müslüman cemaat) olduklarını iddia edip kendilerine düşmanlık yapan kimselerin küfrüne (kâfir olduğuna) hükmettikleri gibi Tekfir ve Hicret Cemaati de aynısını yapmıştır...**

Hatta kendilerinden olmayan Müslümanlarla selamlaşmasını yasaklamıştır! Kendilerini "sahabeden üstün" görmektedirler ki bu İslamdaki bütün mezheplere aykırıdır.

Bütün bunlar bir kabile kadar içe dönük, dışa kapalı bir bağnazlığı, bir asabiyeti yansıtmaktadır.

Liderleri Şükrî Mustafa'nın kişiliğine bakarak Tekfir ve Hicret örgütü militanları hakkında bir fikir sahibi olmak mümkündür:

"**Şükrî sinirlilik, sert mizaç ve hayatındaki bütün işlerde şiddete ve aşırılığa meyleden bir yapıyla temayüz eder. Aynı şekilde aşın kibir ve kendini beğenme özelliklerine sahipti...**"

Belli ki bütün teröristler gibi Şükrî ve adamları da psikopatik bir kişiliğe sahipti. Şükrî de sadece adam öldürmeyi değil, işkenceyle adam öldürmeyi bile savunmuş! Ona göre, toplum kâfirdi ve terör eylemleriyle sarsılmalıydı, devlet kurumla-n yıkılmalı, kamu malları tahrip edilmeliydi! Bu kâfir düzeni-nin eğitimini almamak, okula, üniversiteye gitmemek gerekirdi. Kur'an'ı anlamak için de bilgiye gerek yoktu! Terör eylemlerinde sadece öldürmek değil, işkence yaparak öldürmek de gerekliydi!

Şükrî üniversite öğrencisiyken 1965'te yasa dışı Müslüman Kardeşler üyesi olarak tutuklanmış, 6 yıl

hapiste kalmış. Görüşlerini orada geliştirmiş... Yani kinle ve dünyaya kapalı bir dar mekânda dar kafalılıkla...

Sonra Müslüman Kardeşlerden ayrılıp kendi örgütünü kurmuş... Çok kan dökmüş... 1978'de Vakıflar Bakanı'nı kaçırp öldürmek suçundan tutuklanarak arkadaşlarıyla beraber idam edilmiş...

Tekfir ve Hicret, hâlâ Mısır'da zaman zaman terör eylemleri yapmaktadır. Enver Sedat'ı bunlar öldürmüştü. Turistlere yapılan son saldırılar da bunların işi...(sh: 183-193)

Kaynak:

Taha AKYOL, Hariciler ve Hizbullah [Kitap]. - İstanbul : Doğan Yayıncılık, 2000.